

A BARÓTI UNITÁRIUS EGYHÁZKÖZSÉG RÖVID TÖRTÉNETE

A baróti unitárius egyházközség Egyházunk egyik legfiatalabb gyülekezete. Baróton unitáriusokra vonatkozó első adatot 1821. évből kapunk. Eszerint akkor Baróton 3 unitárius élt. A következő adat 1867-ből származik, az akkori kimutatás szerint a lélekszám 4 lélek.

Az 1867-es évtől kezdődőleg általában szabadabb vallásos szellem teszi lehetővé a protestáns felekezetek megerősödését. Ezt igazolja Orbán Balázs "A Székelyföld leírása" III. kötet 6. oldalán közölt adat is, amely szerint Baróton 1869-ben már 26 unitárius lakost tartanak nyilván. A XIX. század végére tehát Baróton a római katolikus egyház mellett kibontakozik a református és unitárius egyházközség megerősödésének lehetősége, így 1892-ben 60 lélekre szaporodik az unitárius hívek száma.

Nincs pontos történeti adatunk arra, hogy a Baróton élő unitáriusok mikor szerveződtek egyházközségbe, mikor részesültek rendszeres vagy alkalmoszerű lelkészi gondozásban. A kevés adat birtokában csak következtetni tudunk az 1892-től 1936-ig terjedő időszak eseményeire.

1902-ig Lőrinczi István felsőrákosi lelkész munkássága révén indul meg Baróton a szervezett egyházi élet. Ez időközben Barót a felsőrákosi egyházközség szóránya. Sátoros vagy nagyobb ünnepek alkalmával a helybeli református egyházközség megengedi, hogy templomukat az unitáriusok is használhassák. Így 1898-tól 1947-ig a baróti unitáriusok a református templomban tartják az istentiszteletet.

1902-től 1910-ig a felsőrákosi lelkész Varga Dénes, aki folytatja elődje baróti ténykedését, és az ő idejében, 1905. október 2-án tartja meg a baróti leányegyházközség első közgyűlését.

Az 1910-től 1936-ig terjedő időszakban Kelemen István felsőrákosi lelkész idejében erősödik meg és készül elő az önállósulásra a baróti unitárius közösség. Ebben az időszakban a felsőrákosi egyházközséghez olyan szórványok is tartoztak, amelyek jelenleg a barótihoz tartoznak. Ilyenek: Nagybacon, Köpec, Bibarcfalva, Kisbacon, Hermány.

Lélekszám 1932-ben összesen: 187, ebből Barót 69, Nagybacon 78, Köpec 28, Bibarcfalva 3, Kisbacon 5, Hermány 4 lelket tart nyilván.

Lélekszám 1934-ben összesen 251, ebből Baróton 75, Nagybaconban 110, Köpecen 48, Bibarcfalván 6, Kisbaconban 8 és Hermányban 4 lélek.

A baróti unitárius egyházközség hivatalos önállósítása 1938-ban történt, addig mint leányegyházközség szerepelt az egyházi nyilvántartásokban. Nem-hivatalos önállósulását viszont tehetjük 1936. február 16-ra, amikor is a kinevezett Késmárky Miklós lelkészi beiktatását tartották a református templomban. A lelkész kinevezése által megindult a szervezett egyházközségi élet, amely jelentette az anya és szórványhívek összeírását, rendszeres templomi szertartá-

sok végzését, pásztorációt és minden egyéb lelkészi ténykedést. A lelkész kinevezésétől 1939-ig családjával együtt albérletben lakott, azt követően az egyházközség által vásárolt lakásba költözött. A lakás, amelyet vásároltak és amelybe költözött a lelkész, azóta is szolgálati lakás; összterülete mintegy 120 négyzetméter, a hozzátartozó udvar, kert mintegy 2200 négyzetméter.

Késmárky Miklós lelkész Baróton rendszeresen, a szórvány és leányegyházközségekben alkalomszerűen végezte szolgálatát, felvállalva az anyagi terhek hordozását és megoldását. Az istentiszteleteket 1947-ig a helybeli református templomban tartották, azután a lelkészi lakás egyik erre a célra berendezett szobájában, a szórványokban pedig a gondnokok, hívek lakásában.

1936-tól 1969-ig szolgált Késmárky Miklós a baróti egyházközségben és a hozzá tartozó szórványokban, eredményes munkát végezve együtt feleségével, aki nemcsak élettársa, de kántora is volt.

1970. február 15-től Székely László lelkész veszi át a baróti unitárius egyházközség vezetését, aki 1971 augusztusában távozik Barótról.

1971-ben Dr. Kiss Elek püspök kinevezi Kiss Károly lelkészt Baróra, aki következő év január 4-én foglalja el lelkészi állását. Ebben az időpontban a lélekszám 450 volt, beleértve a szórványokat is.

Kiss Károly fáradtságot nem ismerő lendülettel kezdte meg munkáját, lelki és fizikai munka révén újítva meg a lelkészi lakást és környékét, pontra téve a kimutatásokat, pásztorolva a híveket és minden egyéb egyházi munkát hiánytalanul végezve. Lelkészsége alatt megfelelő munkatársak segítettek neki ebben az időben: Szabó Sándor, Fazakas Dénes és minden keblitanácsos. Különben a világi vezetők, hívek önkéntes munkája segítette az eddig említett lelkészeket egyházépítő tevékenységükben éppen úgy, mint e sorok íróját.

1984-ben Kiss Károly lelkészt áthelyezik a medgyesi egyházközségbe. Ugyanakkor dr. Kovács Lajos püspök, tekintettel a baróti hívek kérésére, kinevezi Kiss Alpár lelkészt Baróra. Én 1979-ben végeztem el a Teológiát, ezt követte a három év brassói segédlelkészség és egy éves chicagói ösztöndíjas tanulmányút, amely meghatározója további életutamnak és a baróti egyházközségnek. Kinevezésem 1984. április 1-től lépett hatályba, ekkor költöztem Baróra, ahol az akkori gondnok, Fazakas Dénes, Szabó Sándor körüli felügyelő gondnok, a többi vezetőségi taggal együtt a legnagyobb szeretettel fogadtak.

Az átvételkor az egyházközség lélekszáma összesen 534 volt, ebből Baróton: 382, Olaszteleken: 62, Köpecen: 59, Bodosban: 6, Nagybaconban: 7, Bibarcfalván: 2, Bardoc-Fülében: 16 lélek. Az átvett pénzvagyon: 1500 lej volt. Tevékenységünket a lelkészi lakás javításával, meszelésével kezdtük, ugyanis az egyházközség májusban püspöki vizitáció fogadására készült. Egy hónap áldozatos munkája után beköltözhettem családommal a lakásba és fogadhatuk a püspöki vizitációt. További ténykedésem elsősorban a hívek megismerése volt, beilleszkedés az új környezetbe, újabb hívek felkutatása és mindennemű szolgálat végzése. Feleségem állást kapott a helyi általános iskolánál, ahol magyar és francia nyelvet és irodalmat taníthatott. Az istentiszteleteket, szolgálatokat, vallásos nevelést a lelkészi lakásban kiképzett imateremben tartottuk, amely egyre inkább szükségesnek bizonyult. Egyre inkább éreztük egy tágasabb, befogadóbb terem szükségességét. 1986-ban vé-

gül is eldöntöttük, hogy valamit építenünk kell. Így született meg egy imaterem építésének terve. A tervet Kovács Kázmér sepsiszentgyörgyi fiatal tervező készítette el, aki nagy lelkesedéssel és optimizmussal, mondhatni ingyen vállalta e munkát. Abban az időben nem álmodhattunk egy templomról, az elkészített tervet lakásbővítés címen hagyta jóvá a megyei párt és tervező bizottság vezetősége 1989 elején.

És következett az 1989-es úgynevezett forradalom, amely után új terveket készíthettünk. 1990 elején Kovács Kázmér teljesen új tervet adott a kezünkbe, ez alkalommal egy tornyos templom tervet, amely az egyházközség kertjében építhető fel. Sok utánajárás után év végéig megkaptuk az építési engedélyt és így kiáshattuk az alapokat. Indulási vagyónunk akkor nem haladta meg a 100 000 lejt, de bízunk abban, hogy régi álmunk végre megvalósul. A kezdeti munkálatokat, anyagbeszerzést teljesen saját alapból végeztük, amihez nagymértékben hozzájárult a Gyarmaty György és neje anyagi támogatása, akik még Ceausescu idejében vállalták azt a rizikót, hogy tervünket pártfogolták és svájci szervezetük révén 1988-1989-ben mintegy 155 000 lej adományt hoztak.

1990-ben három külföldi utam alkalmával hasonlóképpen sikerült különböző szervezetektől, személyes kapcsolataimtól annyi pénzt hozni, ami akkor elég komoly alapot jelentett, hogy 1991 év elején a legszükségesebb anyagot, az alapoknak való követ, a falak tégláját megvásárolhattuk. Az alapozási, falak építési munkálatait kiadtuk a Cojocarú helybeli cégnek, amely 1991 év elején megkezdte a munkálatok végzését, én pedig folytattam a már hamarabb megkezdett külföldi szervezetek, ismerősök, barátok bevonását - anyagi támogatásuk céljából - e tervbe. Párhuzamosan ezzel az egyházközség vezetősége is minden elkövetett, hogy a hívek is anyagilag és közmunkájukkal támogassák tervünk végbevitelét.

A templom falainak felemelése után, a tetőszerkezet elkészítésére Orbán Ernőt kértük meg, aki csoportjával kiváló munkát végzett, így az egyházközség vezetősége úgy döntött, hogy a további munkálatokat is ezzel a Kft-vel végeztetjük. Azóta is Orbán Ernő végzi a még hátramaradt munkálatokat, és amennyiben továbbra is türelmes marad és hitelezi az elmaradt kifizetéseket, ezután is hozzá fordulunk többi tervünk megvalósítása érdekében.

A földgáz bevezetését, ennek törvényes jóváhagyását Mult István sepsiszentgyörgyi vállalkozó Kft-je végezte, ezt követte a RIEDEL bécsi cég fűtőberendezéssel foglalkozó vállalat ajánlatának elfogadása. Ez a cég Oliver Riedel személyében többszörös személyes megbeszélés kapcsán elvállalta a baróti unitárius templom fűtését; a fűtőberendezés talán egyetlenes egyházunk egyik legmodernebb megoldása.

Németországból, személyes kapcsolatom révén vadonatúj Rolland japán elektromos orgonát kapott az egyházközség, majd Austin Fitzpatrick angliai lelkész ehhez megfelelő erősítőt, hangfalakat, mikrofonokat szerzett angliai unitárius testvéreinktől. A villamos áram bevezetését, a teljes áramrendszer bekötését, a templom világítását a Tódor Géza Kft. végezte.

Sorolhatnám a helybeli vállalatok neveit, amelyek különböző munkálatainkban besegítettek, de azt hiszem most erre nincs idő és megfelelő alkalom.

Azoknak a nevét sem kívánom felsorolni, akik anyagi támogatásukkal lehetővé tették közös vágyunk megvalósulását és akik kisebb-nagyobb összeggel segítettek bennünket. Az amit megvalósítottunk, az valóban egy embert és Istent méltató és dicsérő munka, amit egy lelkész sem tud egymagában saját erejéből felmutatni vagy véghez vinni.

Személy szerint sok munkatársam volt, akiknek nevét most ez ünnepi alkalommal nem óhajtom felsorolni, de tekintettel arra, hogy itt vannak külföldi hittestvéreink, hadd említsem meg azt a tényt, hogy nélkülük soha Baróton nem épült volna TEMPLOM, olyan templom, amilyent ma magunkénak mondhatunk. EZ A TEMPLOM ÉPÜLT 1990-1995 KÖZÖTT A HÍVEK ÉS KÜLFÖLDI BARÁTAINK – HITTESTVÉREINK – EGYETEMES EGYHÁZUNK TÁMOGATÁSÁVAL.

Annak ellenére, hogy előbb azt közöltem, hogy név szerint nem sorolom fel támogatóink névsorát, szükségesnek találom, hogy ez ünnepélyes alkalommal rövid számadást végezzek az egyházközség nevében és köszönetet mondjak mindazoknak, akik anyagilag, erkölcsileg és közmunkájukkal segítettek tervünk megvalósításában. Dollárban és német márkában az amerikai VEACH ALAPÍTVÁNYtól, a SUMMIT-i testvéregyházközségtől, a svájci HEKS Szervezettől, az Európai Unitárius Univerzalista Szervezettől, az angliai ROMÁNIAI UNITÁRIUSOKÉRT ALAPÍTVÁNYtól (G. A. Romanian Unitarian Found), az amerikai Unitárius Univerzalista Egyháztól (UUA-UU Fellowship), amerikai, angliai, hollandiai, franciaországi, svédországi, ausztriai egyházi és világi személyektől, személyes ismerőseimtől összesen mintegy 51 000 dollárt és 5 570 német márkát kaptunk, mintegy 116 millió lej értékben (napi árfolyamon számítva). Ezen kívül a baróti hívek, Egyetemes Egyházunk, egyes unitárius egyházközségek, az Államtitkárság, néhány baróti vállalat adománya, valamint a hívek 1990-1995 között elvégzett közmunkája értéke eléri a 100 millió lejt. Mindezekért az adományokért és önkéntes munkákért köszönetet mondunk.

Templomunkban már karácsony óta rendszeresen tartjuk az istentiszteleteket; azóta a résztvevők száma megnőtt, reméljük, hogy felavatása után még több hívünk fog részt venni istentiszteleteinken, szertartásainkon.

A templom épületén még hátra maradt néhány munkát, ezt csak a jövőben végezhetjük el. Időközben megtörtént a templomkert részbeni parkosítása, teljes bekerítése. Jövőbeli terveink közé tartozik a kert fásítása, az említett hátramaradt munkák elvégzése, majd egy új épület felépítése, amely magában foglalna egy tanácstermet, irodát, egészségügyi helyiségeket, vendégszobát, főző fülkét, fürdőszobát, garázst, raktárhelyiséget. Mindaddig viszont, amíg a meglévő közel 10 millió lejes adósságunkat nem törlesztjük, nem tehetünk semmit e tervek megvalósítása érdekében. Az említett tervekhez kapcsolódik a lelkészi lakás újravakolása, külső renoválása is, amelyet jövő évben szeretnénk megvalósítani.

Végezetül kérem Isten áldását mindannyiunk életére, boldog vagyok hogy ennek az új templomnak lelkésze lehetek.

ADALÉKOK A SZÉKELYKERESZTÚRI EGYHÁZKÖR EKLÉZSIÁINAK ISMERTETÉSÉHEZ (7. rész)

12. SZÉKELYSZENTMIKLÓS

A Nyikóba torkolló "Álba patak ... Nyugatra hajló mellékvölgyében fekszik" Siménfalvától alig másfél kilométerre *Székelyszentmiklós*, a vidék egyik legkisebb, de legrégebb "alig 40 család által lakott falucska." (Orbán Balázs, i. m. I. k. 117.) Első írásos említése "a pápai dézmák regestrumában olvasható, amelynek az 1333-ik évi rovatában a 739. lapon mint önálló egyházmegye van bejegyezve ekként: "----sac. de *S. Nicolao*. " (Orbán, I. 117. 5. sz. lapalji jegyzet.) A Székely Oklevéltár kötetei csak a 16. század második felétől tartalmazzak a falu történetére vonatkozó adatokat. Egy 1566-ban kelt okiratban *Zenthmijklósnak* említik (SzOkl II. 205.), de már a század végétől (1591) *Szent Miklós* alakban kezdik írni. Az 1910-es év statisztikai felvételében még Szentmiklós néven szerepel, de a következő évtizedben az Országos Községi Törzskönyvbizottság más, hasonló nevű falvaktóli megkülönböztetéséért, az Udvarhely megyei Szentmiklós nevét "Székely" előtaggal pontosítva, *Székelyszentmiklós* néven jegyezte be. Így nevezik ma is. Hivatalos román neve *Nicoleni*.

A székelykeresztúri múzeum munkatársainak 1985-ben végzett régészeti célzatú terepbejárásakor megállapítódott, hogy "A középkori falu félhold alakban a Templomdombtól ÉK-re a domb lábánál feküdt." (A régészeti és egyéb további építészettörténeti megállapítások részletezését vö. *Benkő Elek*. A középkori Keresztúr-szék régészeti topográfiája. Bp. 1991. 205-206.)

A terepbejárások alkalmával a falu belterületének két részén: a papilak, illetve telek szomszédságában és a *Sás* nevű falurész megművelt kertjeiben felszínre került, főképpen a különböző korokat meghatározó kerámia töredékek vizsgálata megállapította, hogy Szentmiklós területén is, miként az Alsó-Nyikómente többi falván, az őskor és kora népvándorlás kor itt élt vagy átvonult emberének, majd az Árpád-kortól kezdve megtelepedett magyarságnak nyomai a középkoron át, és az azt követő évszázadokban folytatólagosan megtalálhatók. A falu déli szélétől emelkedő *Patakköze* nevű határrész teraszain őskori, rézkori edénytöredékek és pattintott bazaltszilánk jelezték e korokban itt mozgott, élt embereknek a nyomát.

E székely falucskának a történelem folyamán mindig kevés volt a *lélekszáma*. A késő középkort megelőző időkről nincs adat; a 16. század végén is csak 4 adózó kapuszámról tudunk; a 17. század népességének számát sem ismerjük. A 18. század elején a Mária Terézia féle, adózás céljából 1720-1721-ben készített összeírás is hiányos, s emiatt kevés támpontot ad: összesen 8 háztartást vesznek fel. (Magy. Stat. Közlemények, Új folyam IV. Bp. 1896. 221-222.) A 8 háztartásban lakók száma - ha családonként a korra szokásos 5 lé-